

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1416 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратбай Аvezимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobir o'gli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish	100
Musyeva Shoirazimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirish nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farhod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalarini samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modellashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dिल्фуза Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abduxamid Abdumalikovich	
Urban farming	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	
Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdug'aniyev Abdulaziz Alisher o'g'li	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	

Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Ma'mura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin o'g'li, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
O'zbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida ba'zi mulohazalar (Qozog'iston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
O'zbekistonda ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga o'tish yo'nalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip o'g'li	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari	211
Xo'janova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda iste'molchilar xulq-atvoriga ta'sirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitara Shuxratjon qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
O'zbekistonda kichik va o'rta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	254
Karamatova Noiba Xusniddinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini o'ziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar ko'rsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-to'qimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqqlar bilan bog'liq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos o'g'li	
Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulug'bek Tashmurotovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yo'nalishlari	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklasterlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimo'min Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	

Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga ta'sir qiluvchi risklarning tahlili	351
Sa'dullayev Oybek Turdiali o'g'li	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin o'g'li	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан.....	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
O'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari	388
Turovova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat ko'rsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini ta'minlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafro'z Baymamatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
To'uchiyev Abduraxmon G'ofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyoxonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat ko'rsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
O'zbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan.....	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	
Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	

Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitara Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida).....	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchjda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	
Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyorova Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Rahmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	

Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyorovna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махомадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi.....	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarining iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyorovich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish.....	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	
Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан	731
Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшох Бахтиёр угли	
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga - obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri.....	737
Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках.....	741
Нуриллаев Рахмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолiddин угли	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti	747
Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida.....	752
Abdunazarov O.	
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан)	756
Ким П. В.	
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini	760
Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli	764
Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan	770
Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li	
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy"	775
Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	

Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish	781
Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida).....	784
Halimova Dilora Olimboyevna	
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati	787
Hakimov Hakimjon	
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlarni o'rganishning nazariy muammolari	793
Tirkashyev Farhod Mahmudovich	
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati.....	796
Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России	801
Абдуллаева Нигора Санжаровна	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	804
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimini yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar	808
Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot	812
Yuldashev Mutallib Ibroximovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili	819
Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	
"HAVAS COMFORT MEBEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari	823
Musyeva Shoira Azimovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari.....	831
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari.....	837
Mamaraximov Bekzod Erkinovich	
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida	841
Niyozov Zuxur Davronovich	
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari	845
Yusupov Muxiddin Soatovich	
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari.....	855
Asatullayev Alisher	
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari	860
Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	866
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish.....	902
Oblomuradov Narzullo Naimovich, Shavkatov Navruzbek Shavkatovich	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadridin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	

Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari.....	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati.....	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country.....	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektini sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalarini faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов.....	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusnitdinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziyoyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir.....	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане.....	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari.....	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов.....	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojjiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari.....	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari.....	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati.....	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalarini aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari.....	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlari.....	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish.....	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	

Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan.....	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abduljalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана	1116
Икромова Ханифа Одилевна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities	1163
Ro'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	
Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari.....	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati.....	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati.....	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalarda investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili.....	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish.....	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari.....	1232
Rahmanov Ilox Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	

Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production.....	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari.....	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rni va ularni rivojlantirish yo'nalishlari.....	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati.....	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi.....	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами.....	1295
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1298
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	
Внедрение цифровой трансформации высших учебных заведений.....	1302
Кучаров Аброр Сабиржанович, Абдурахмонов Абдумалик Абдурашидович, Набиева Нилуфар Наби қизи	
Mamlakatimizda masofaviy bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimning rivojlanish tendensiyasi	1310
Maxmudova Muxlisa Qodirjon qizi	
Tadbirkorlik subyektlarini moliyaviy qo'llab-quvvatlashning nazariy asoslari.....	1319
Davronov Saxobiddin Faxriddinovich	
O'zbekistonda suv zaxiralaridan foydalanishning retrospektiv tahlili	1324
Axmedov Sayfullo Normatovich	
Raqamli iqtisodiyot rivojlanishida to'lov tizimlarining o'rni	1334
Ismailov Xusanboy Mahammadqosim o'g'li, Rizayev Anvar Baxtiyorovich	
Fostering Entrepreneurship and Enhancing Women's Employment: The Uzbekistan Perspective	1338
Kholiyorova Shokhista	
Zamonaviy soliq tizimlarining amal qilish xususiyatlari	1341
Taniyev Ahmadjon Bahromovich	
Mamlakatimizda tijorat banklarini tashkil etishning huquqiy asoslari	1347
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Mamlakat iqtisodiyotining samarali rivojlanishida hayot sug'urtasining o'rni	1352
O. Jono'zoqov	
Sanoatda resurs tejamliligini ta'minlash orqali barqaror rivojlanishga erishish	1358
Ergashev Sanjarbek Sobirjon o'g'li	
Southeast Asia's Green Economy and Environmental Taxation	1364
Fayzieva Nargiza Rabimovna	
Tijorat banklari biznesini boshqarishning asosiy yo'nalishlari va tahlili.....	1371
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich	
O'zbekiston Respublikasida islom banklarini tashkil etishda xorij tajribasining o'rni	1375
Yo'ldosheva Iroda Ibodulla qizi	
Baliqchilik tarmog'ida samaradorlikni baholash masalalari	1380
Fayziyev Oybek Raximovich, Aitimbetov Amirbek Koishibekovich	
Qishloq xo'jaligida innovatsion iqtisodiyotni rivojlantirishning huquqiy-iqtisodiy asoslari va davlat siyosati..	1389
Xalikov Suyun Ravshanovich	
O'zbekiston Respublikasi hududlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga ilmiy yondashuvlar	1394
Mullabayev Baxtiyarjon Bulturbayevich	
O'zbekistonda davlat-xususiy sherikchilik loyihalarida islomiy moliyalashtirish konsepsiyasini asoslash va joriy etish.....	1401
Zayniddinov Ruhiddin Xusniddin o'g'li	
Korxonalar faoliyatini ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlar asosida reytingni aniqlash	1411
Maxkamboyev Komil Abdulkakovich	

KORXONALAR FAOLIYATINI IFODALOVCHI UMUMIY KO'RSATKICHLAR ASOSIDA REYTINGNI ANIQLASH

Maxkamboyev Komil Abdulxakovich

PhD, Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti Milliy tadqiqot universiteti Buxgalteriya hisobi va audit kafedrasini o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada korxonalar faoliyatini ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlar asosida reytingni aniqlash masalalari o'rganilgan. Jumladan, umumiy faoliyatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimining ahamiyati, ular bo'yicha reytingni aniqlash bo'yicha chora-tadbirlar ilmiy tahlil qilingan. Shuningdek, uni rivojlantirish bo'yicha ilmiy taklif va xulosalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: reyting, mohiyatlilik koeffitsienti, iqtisodiy salohiyat, moliyaviy faoliyat, ko'rsatkichlar tizimi.

Abstract: The article discusses the issues of determining the rating based on general indicators reflecting the activities of enterprises. In particular, the significance of the system of indicators reflecting overall activity and the measures for determining the rating on them were scientifically analyzed. Scientific proposals and conclusions for its development are also given.

Key words: rating, essentiality coefficient, economic potential, financial activity, system of indicators.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы определения рейтинга на основе общих показателей, отражающих деятельность предприятий. В частности, научно проанализировано значение системы показателей, отражающих общую деятельность, меры определения рейтинга по ним. Также приведены научные предложения и выводы по ее развитию.

Ключевые слова: рейтинг, коэффициент существенности, экономический потенциал, финансовая активность, система показателей.

KIRISH

Mamlaktimizda bugungi kunda faoliyat olib borayotgan biznes subyektlarning o'ziga tegishli, mavjud imkoniyatlaridan samarali foydalanish obyektiv zaruriyatga aylandi, chunki mamlakatning barqaror rivojlanishini ta'minlash va raqobatbardoshligini mustahkamlash masalasi ustuvor vazifalardan biriga aylandi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-martdagi PF-5687-son Xalqaro reyting va indekslarda O'zbekiston Respublikasining o'rnini yaxshilashga oid chora-tadbirlarni tizimlashtirish to'g'risida¹gi Farmoni, 2019-yil 25-fevraldagi PQ-4210-son «O'zbekiston Respublikasining xalqaro reytinglar va indekslardagi o'rnini yaxshilash chora-tadbirlari to'g'risida»gi, 2020-yil 24-fevraldagi PQ-4611-son «Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida»gi qarorlari va sohaga oid boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishda ushbu tadqiqot ma'lum darajada xizmat qiladi.

Mazkur holatdan kelib chiqib, xalqaro biznes subyektlari bilan iqtisodiy hamkorlik aloqalarini o'rnatish, tegishli idoralarda baholanayotgan yo'nalishlar bo'yicha tavsiyalar va boshqa rivojlangan mamlakatlarning ijobiy tajribasini o'z ichiga olgan tegishli ma'lumotlar bazasini, undan foydalanuvchilarda esa xalqaro reyting metodologiyasini qo'llash bo'yicha dunyoqarashni shakllantirish muhim masalalardan biri bo'lib turibdi. Mazkur masalaning o'ta muhimligiga qaramasdan korxonalar moliyaviy faoliyati asosida reyting ko'rsatkichlarini tahlil qilish masalalari yetarli darajada tadqiq qilinmaganligini ko'rishimiz mumkin. Ayniqsa, korxonalar iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish va ular bo'yicha reytingini aniqlash masalasi amaliyotda deyarli qo'llanilmayotganligi bu borada bir qancha izlanishlar olib borishni taqazo etmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Biznes subyektlari moliyaviy holati bo'yicha reytingini aniqlash va ularning ayrim turlarini tahlil qilish mavzusiga xorijlik iqtisodchi olimlar A.D. Sheremet "korxonaning moliyaviy ahvolidning turli ko'rsatkichlar tizimida umumlashtirilgan ifodasidir"¹, deb ta'rif beradi. Yana bir rus iqtisodchi olimi G.V. Savitskaya "Moliyaviy holatning

1 Шеремет А.Д. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. М.: НИЦ Инфра-М, 2013. – 229 с

umumlashtirilgan ifodasidir² degan fikrni ilgari surgan. Mamlakatimiz iqtisodchi olimlaridan Raximov M. Yu. "... ko'rsatkichlar tizimini moliyaviy hisobot ma'lumotlari asosida aniq belgilar asosida baholanishidir"³, deb tariflagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ilmiy izlanish jarayonida aniq faktlar asosida tadqiqot o'tkazishda ma'lumotlarni guruhlariga ajratish hamda iqtisodiy matematik usullar tarkibidagi additiv usulidan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Korxonalarining umumiy reytingini aniqlash uchun ushbu subyektning butun faoliyatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimidan foydalaniladi. Ushbu reyting ko'rsatkichlariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- mahsulot (ish, xizmat) ishlab chiqarish va sotish hajmi;
- moliyaviy natijalarni ifodalovchi ko'rsatkichlar;
- mahsulot (ish, xizmat)lar tannarxi;
- asosiy vositalar samaradorligi;
- aylanma mablag'lar samaradorligi;
- nomoddiy aktivlar samaradorligi;
- investitsiya samaradorligi.

Ushbu guruh ko'rsatkichlarining aniq ifodasi quyidagi jadvalda keltirilgan (1-jadval).

1-jadval: Korxonalarining umumiy faoliyatini ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi⁴

T/r	Faoliyatning turli bo'limlari	Shu faoliyatni ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi
1.	Mahsulot (ish, xizmat) ishlab chiqarish va sotish hajmi	Ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi
		Sotilgan mahsulot hajmi
		Sotilgan mahsulotning tarkibiy tuzilishi
		Sotilgan mahsulotning sifatlilik darajasi
2.	Moliyaviy natijalarni ifodalovchi ko'rsatkichlar	Daromadlar
		Xarajatlar
		Foyda
		Rentabellik
3.	Mahsulot (ish, xizmat)lar tannarxi	Moddiy xarajatlar
		Mehnat xarajatlari
		Boshqaruv bilan bog'liq xarajatlar
4.	Asosiy vositalar samaradorligi	Asosiy vositalar natijaviyligi
		Asosiy vositalar daromadliligi
		Asosiy vositalar rentabelligi
		Asosiy vositalar bilan ta'minlanganligi
5.	Aylanma mablag'lar samaradorligi	Aylanma mablag'lar natijaviyligi
		Aylanma mablag'lar daromadliligi
		Aylanma mablag'lar rentabelligi
		Aylanma mablag'larning aylanuvchanlik tezligi
		Aylanma mablag'lar bilan ta'minlanganligi
6.	Nomoddiy aktivlar natijaviyligi	Nomoddiy aktivlar samaradorligi
		Nomoddiy aktivlar daromadliligi
		Nomoddiy aktivlar rentabelligi
		Nomoddiy aktivlar bilan ta'minlanganligi
7.	Investitsiya samaradorligi	Ichki investitsiya samaradorligi
		Tashqi investitsiya samaradorligi
		Umumiy investitsiya samaradorligi

2 Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Инфра-М, 2013. – 384 с

3 Rahimov M. Iqtisodiyot subyektlarining moliyaviy holati tahlili. – T.: Iqtisod-moliya. 2015, 356 б.

4 Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Yuqoridagi jadval korxonalar faoliyatini ifodalovchi umumiy ko'rsatkichlarning ayrimlarigina keltirilgan. Lekin shularning o'zinigina qo'llab ham korxonalar reytingini yetarli darajada aniqlab olishimiz mumkin. Bunda ko'rsatkichlarni bir xil o'lchamga va bir xil yo'nalishga keltirib olish maqsadga muvofiq. Shundagina ularni iqtisodiy-matematik usullarni qo'llab barcha ko'rsatkichlar miqdorini qo'shib aniqlash mumkin. Buning uchun quyidagi formuladan foydalaniladi:

$$Krk = \sum_{i=0}^n Xi ;$$

Bunda: Krk – korxonalar reytingi bo'yicha kompleks ko'rsatkich;
 Xi – i -ko'rsatkichning miqdori (qiymati);
 i – ko'rsatkichlar soni ($i=1,n$);
 n – korxonalar reytingiga kiritilgan ko'rsatkichlarning umumiy soni.

Reytingni haqqoniy bo'lishi va real voqeiylikni ifodalashi uchun ko'rsatkichlarning mohiyatlilik darajasini inobatga olish lozim. Chunki, korxonaning faoliyati natijasiga mehnat resurslari nomoddiy aktivlarga nisbatan kuchliroq ta'sir qiladi. Shu tufayli har bir ko'rsatkichning mohiyatlilik koeffitsiyentini inobatga olishni taqozo etadi.

Ko'rsatkichlarning mohiyatlilik koeffitsiyenti ekspert yo'li bilan aniqlanadi. Bunda har bir ko'rsatkichning mohiyatlilik koeffitsiyentini ekspertlar qo'yib chiqadi. Bunda eng yaxshi ko'rsatkich "1" ga va eng past ko'rsatkich 0,1 ga teng deb olinadi, qolganlari shunga nisbatan olinadi. Demak, mohiyatlilik koeffitsiyenti barcha ko'rsatkichlarni "0,1" dan "1" gacha oraliqda bo'ladi. Har bir ko'rsatkich bo'yicha ekspertlarning baholari jamlanib, ularning soniga bo'linadi va ko'rsatkichning mohiyatlilik koeffitsiyenti (Km) aniqlanadi:

$$Km = \frac{\sum_{i=0}^n Xi}{n}$$

So'ngra har bir ko'rsatkichni mohiyatlilik koeffitsiyentiga ko'paytirib, keyin hammasi jamlandi. Ammo yanada aniqroq bo'lishi uchun ushbu kompleks ko'rsatkichning o'rtachasi hisoblanadi. Bu quyidagi formula bilan aniqlanadi:

$$Krk = 1/2 \sum_{i=0}^n Xi * Km$$

Masalan, korxonaning reytingini aniqlash uchun 6 ta ko'rsatkich olindi, deb faraz qilamiz. Ulardan biri "Korxonada mehnat samaradorligi" ko'rsatkichi bo'lib hisoblanadi. Ushbu ko'rsatkichlarning mohiyatliligini baholash uchun 100 ta ekspertga so'rovnomalar tarqatildi. Ular ushbu ko'rsatkichning mohiyatlilik koeffitsiyentiga baho beradi. Ularning yig'indisi 37 ni tashkil qildi. Ushbu raqamning o'rtachasi 0,37 ga ($37/100$) teng bo'ladi. Korxonada mehnat samaradorligi ko'rsatkichining miqdori shu reyting koeffitsiyentiga ko'paytiriladi va bular jamlanadi.

Mazkur kompleks ko'rsatkich orqali har bir korxonaning reytingi qandayligiga baho berish mumkin. Ushbu holat har bir korxonaning samaradorlik darajasi qandayligiga va uning umumiy ahvoriga aniq baho berish imkoniyatini yaratadi. Ushbu ko'rsatkich uning reytingini tashkil qiladi. Reytingi yuqori korxonalar, o'rtacha darajadagi korxonalar va past samaradorlikka erishgan korxonalar aniqlanadi. Ushbu holat aynan boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun iqtisodiy asos bo'lib hisoblanadi. Samaradorligi past korxonalarning ahvolini chuqur o'rganish natijasida ularning ahvolini yaxshilash yo'llari ham ishlab chiqiladi. Ushbu holat korxonalar reyting ko'rsatkichining katta ahamiyatga ega ekanligidan dalolat berib turibdi.

Ko'rinib turibdiki, korxonalar reytingini har bir yo'nalish bo'yicha ham aniqlash mumkin. Korxonalar iqtisodiy salohiyati bo'yicha reytingini aniqlash uchun eng avvalo, ushbu kategoriyani ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimi alohida tarmoqlar va yo'nalishlar bo'yicha ishlab chiqilgan bo'lishi lozim.

Buni har bir biznes subyektini bo'yicha ham hisoblash mumkin. Endigi muhim vazifa shu ma'lumotlar asosida korxonaning iqtisodiy salohiyatiga baho berishdan iboratdir.

Buning uchun har bir korxonaning umumiy o'rtachaga nisbatan qanday ahvolda ekanligiga baho beriladi va shu yo'l bilan korxonalar iqtisodiy salohiyati bo'yicha har birining reytingi aniqlanadi. Buning uchun quyidagi formula tavsifiya qilinadi:

$$Icr = \sum_{i=1}^n \left(\frac{a_{ij}}{aurij} \right) * Kmij + \dots + \sum_{i=1}^n \left(\frac{anj}{aurnj} \right) * Kmnj$$

Bunda: Icr – iqtisodiy salohiyat bo'yicha bitta korxonaning reytingi;

a_{ij} – i-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha miqdori;

$aurij$ – i-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha o'rtacha miqdori;

$Kmij$ – i-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha mohiyatlilik koeffitsiyenti;

anj – n-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha miqdori;

$aurnj$ – n-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha o'rtacha miqdori;

$Kmnj$ – n-korxonaning j-ko'rsatkichi bo'yicha mohiyatlilik koeffitsiyenti;

Σ - jamlash (qo'shish) belgisi, additiv modelida qo'llaniladi.

i – i-korxonalar tartib soni;

n – korxonalar umumiy soni;

j – j-ko'rsatkichning tartib raqami.

Korxonalar iqtisodiy salohiyat bo'yicha reytingini aniqlash uchun uning tarkibiy tuzilishini aniqlash lozim bo'ladi. Hozirgi paytda ushbu masala bo'yicha ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish korxonalarida misolida bir qancha tavsiyalar mavjud⁵.

Biznes subyektlari iqtisodiy salohiyati tarkibidagi umumiy yondoshuvga tayangan holda quyidagilarni kiritish mumkin:

- asosiy vositalar qiymati;
- aylanma mablag'lar qiymati;
- nomoddiy aktivlar qiymati;
- mehnat resurslarining shartli qiymati⁶.

Bularni qiyoslanadigan holatda xarajatlar nuqtayi nazaridan qaraladigan bo'lsa, avtomobil transporti korxonalar iqtisodiy salohiyatiga quyidagilarni kiritish mumkin:

- asosiy vositalar amortizatsiyasi;
- aylanma mablag'larning ishlab chiqarishga (xizmat ko'rsatishga) sarf qilingan qiymati;
- nomoddiy aktivlar amortizatsiyasi;
- mehnat resurslaridan foydalanganlik uchun qilingan xarajatlar (ish haqi)⁷.

Ushbu takliflarni qo'llashda sohaning xususiyatlaridan kelib chiqib, ularni nafaqat qiymat jihatidan, balki natural holatini ham inobatga olishimiz lozim. Chunki ikkita asosiy vosita bir xil qiymatga ega bo'lishi mumkin. Ammo quvvati bo'yicha farqlari bo'lishi ham ehtimoldan xoli emas. Shu tufayli sohada asosiy vositalarning qiymati bilan birga ularning natural o'lchovdagi, uning salohiyatiga mos o'rinlari, soni va boshqa ko'rsatkichlaridan ham foydalanish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Biznes subyektlar iqtisodiy salohiyati bo'yicha reytingini aniqlashda sohaga oid natural va qiymat ko'rsatkichlarini bir xil o'lchamga keltirib olish lozim bo'ladi. Bunda iqtisodiy salohiyatning kompleks ko'rsatkichini aniqlash orqali ushbu subyektlarning reytingiga baho berish mumkin.

Yana bir muammo korxonalar iqtisodiy salohiyatidan samarali foydalanish uchun ularning ko'rsatkichlarini ishlab chiqish bilan bog'liqdir. Bu borada ham yagona ilmiy qarashlar shakllangan emas. Hammasini jamlagan holda, tadqiqot jarayonida bir qancha ko'rsatkichlar bo'yicha reytingi aniqlash usuli ishlab chiqish lozim.

Yuqoridagi 1-jadval ma'lumotlari va 1-formula asosida har bir ko'rsatkichning reytingini aniqlash uchun uning miqdori aniqlab olinadi. Bunda har bir ko'rsatkichning o'rtachaga nisbatan nisbiy miqdori hisoblanib, ushbu ko'rsatkich mazkur ko'rsatkichning mohiyatlilik koeffitsiyentiga ko'paytiriladi. Barcha ko'rsatkichlar bo'yicha xuddi shunday hisob-kitob qilinadi va hammasi jamlanadi. Shu tariqa har bir korxonaning umumiy reytingi aniqlanadi.

5 Pardayev M.K., Abdukarimov I.T., Isroilov B.I. Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. – T.: "Mehat" nashriyoti, 2004. – 104-138 betlar., Savdo iqtisodiyoti muammolari. O'quv qo'llanma. Mualliflar jamoasi. Professor M.Q.Pardayevning umumiy tahriri ostida. – T.: "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2016. – 226-231 betlar., Pardayev M.Q., Hasanov B.A., Isroilov J.I., Pulatov M.E., Eshboyev O'.T., Xoliqulov A.N. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. O'quv qo'llanma. – T.: "Cho'lpon" nashriyoti, 2012.- 400 bet.

6 Savdo iqtisodiyoti muammolari. O'quv qo'llanma. Mualliflar jamoasi. Professor M.Q.Pardayevning umumiy tahriri ostida. – T.: "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2016. – 226-231 betlar.

7 Pardayev M.K., Abdukarimov I.T., Isroilov B.I. Iqtisodiy tahlil. O'quv qo'llanma. – T.: "Mehat" nashriyoti, 2004. – 104-138-betlar.

Xizmat ko'rsatish bilan shug'ullanuvchi biznes subyektlarda alohida ko'rsatkichlarning mohiyatlilik koefitsiyentini aniqlash uchun sotsiologik tadqiqotlar o'tkazib, mutaxassislardan o'zlarining munosabatlarini olish maqsadga muvofiqdir.

Bunda har bir ko'rsatkichga 0,1 dan 1,0 ballgacha baho beriladi. Barcha sotsiologik so'rov natijalari qo'shilib baho berganlar soniga bo'linadi. Bu quyidagicha amalga oshiriladi:

$$Km = \frac{\sum_{i=1}^n Mi}{n}$$

Shu tariqa har bir ko'rsatkichning mohiyatlilik koefitsiyenti aniqlanadi. Bunda asosiy vositaning soni bo'yicha, o'rtacha quvvati bo'yicha, asosiy vosita bilan bevosita faoliyat olib borayotgan ishchilar soni bo'yicha reytingi aniqlab olinadi. Ushbu mohiyatlilik koefitsiyentini har bir ko'rsatkichga ko'paytirish natijasida qiyoslanadigan ko'rsatkichni aniqlash mumkin. Yuqorida amalga oshirilgan hisob-kitoblar asosida tahlil qilinayotgan korxonalarining quvvati bo'yicha reytingi aniqlab olinadi.

Umumiy reytingi aniqlashda ularning o'rtacha miqdori va subyektning sohadagi darajasi kelib chiqadi. Hisob-kitoblar asosida va axborot-kommunikatsion texnologiyalarni qo'llab, tegishli dasturlar asosida amalga oshirilsa, minglab korxonalar reytingini aniqlash mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Shunday qilib tadqiqot natijasida bir qancha ilmiy-nazariy va amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Bularga quyidagilarni kiritish mumkin:

*Birinchi*dan, biznes subyektlarida iqtisodiy salohiyat tarkibining o'ziga xos xususiyatlari ochib berildi. Bunda iqtisodiy salohiyatni nafaqat qiymat, balki natural ko'rinishda ham aniqlash lozimligi asoslandi. Korxonalarining o'ziga xos xususiyatlaridan kelib chiqib, iqtisodiy salohiyatni ifodalovchi ko'rsatkichlar tizimiga qo'llash maqsadga muvofiq.

*Ikkinchi*dan, korxonalar iqtisodiy salohiyat bo'yicha reytingini aniqlash modeli ishlab chiqildi va uning amaliyotda qo'llanilishi ko'rsatildi, tahlil natijasida tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilish yo'llari ko'rsatib berildi.

*Uchinchi*dan, korxonalar bo'yicha har birining reytingini aniqlash va shu asosda ularning o'rnini belgilash yo'llari ham ko'rsatib berildi.

Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda faoliyat olib borayotgan biznes subyektlar iqtisodiy salohiyati tushunchasining nazariy masalalari va ularning tarkibiy tuzilishiga aniqlik kiritish, xususan, asosiy vositalar, nomoddiy aktivlar, aylanma mablag'lar, joriy aktivlar, mehnat resurslari kabi kategoriyalarni ifodalovchi ko'rsatkichlarning qaysi o'lchamda qabul qilish va ularni tizimlashtirish yo'llari yoritish soha samaradorligini baholashda o'ta muhim masalalar sirasiga kiradi.

Xulosa qilib aytganda, korxonalar iqtisodiy salohiyati samaradorligini tahlil qilish va reytingini baholashning nazariy masalalarini tadqiq qilish jarayoni shuni ko'rsatdiki, mamlakatimiz iqtisodiyotida mazkur masala salmoqli o'ringa ega bo'lishiga qaramasdan, olimlarimiz tomonidan yetarli darajada o'rganilmagan va mos ravishda iqtisodiy adabiyotlarda ham kam yoritilgan. Bularni inobatga olib, korxonalar iqtisodiy salohiyati ko'rsatkichlari bo'yicha reytingi va ularni aniqlashning nazariy masalalari, korxonalar iqtisodiy salohiyati tushunchasining mazmuni, ularning tarkibiy tuzilishi, ta'riflari va tahlil qilish vazifalari ko'rib chiqildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Шеремет А.Д. Методика финансового анализа деятельности коммерческих организаций. М.: НИЦ Инфра- М. – 2013. – 229 с.
2. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. – М.: Инфра-М. – 2013. – 384 с.
3. Raximov M. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatini tahlili T.: Iqtisod-moliya. – 2015, 356 b.
4. Tadqiqotlar natijasida muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining

2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.